

KONGREGASJONEN FOR KATOLSK UTDANNELSE
(FOR UTDANNINGSINSTITUSJONER)

DEN KATOLSKESKOLENS IDENTITET

FOR EN DIALOGKULTUR

Instruksjon

VATIKANSTATEN 2022

UTGITT I NORGE AV OSLO KATOLSKE BISPEDØMME (OKB)
SKOLEKONTORET
AKERSVEIEN 5
0177 OSLO
WWW.KATOLSK.NO/SKOLER

KONGREGASJONEN FOR KATOLSK UTDANNELSE
(FOR UTDANNINGSINSTITUSJONER)

DEN KATOLSKE SKOLENS IDENTITET

FOR EN DIALOGKULTUR

Instruksjon

OVERSATT AV P. ARNE MARCO KIRSEBOM

VATIKANSTATEN 2022

INTRODUKSJON

1. På verdenskongressen *Utdanning i dag og i morgen. En fornyende lidenskap*, som ble organisert i 2015 i Castel Gandolfo av Kongregasjonen for katolsk utdanning med deltagelse av representanter for katolske skoler av alle typer og nivåer, var en av de mest hyppige og aktuelle sakene i den generelle debatten behovet for en klarere bevissthet og fasthet om den *katolske identiteten* til Kirkens utdanningsinstitusjoner over hele verden. Den samme bekymringen ble uttrykt i anledning kongregasjonens seneste plenarforsamlinger samt i møtene med biskopene under deres *ad limina*-besøk. Samtidig har Kongregasjonen for katolsk utdanning blitt konfrontert med tilfeller av konflikter og klager som følge av ulike tolkninger av det tradisjonelle begrepet *katolsk identitet* fra utdanningsinstitusjonene i møte med de raske endringene som har skjedd de siste årene, hvor globaliseringsprosessen har vokst frem parallelt med veksten av interreligiøs og interkulturell dialog.

2. I forhold til det som faller inn under Kongregasjonen for katolsk utdanning, er det derfor hensiktsmessig å tilby en mer utdypende og oppdatert refleksjon og gi retningslinjer om verdien av den *katolske identiteten* til utdanningsinstitusjoner i Kirken, for å gi et sett med kriterier som svarer på vår tids utfordringer, i kontinuitet med kriteriene som alltid gjelder. Dessuten, som pave Frans sa, «Vi kan ikke skape en dialogkultur hvis vi ikke har en identitet»^[1].

3. Denne *Instruksen*, som er et resultat av refleksjoner og konsultasjoner på de ulike institusjonsnivåene, er ment som et bidrag som Kongregasjonen for katolsk utdanning tilbyr alle som arbeider innen skoleopplæringen, fra bispekonferanser, bispesynoden eller hierarkirådene, til ordinariere,

overordnede av institutter for hellig liv og fellesskap for apostolisk liv, samt til bevegelser, foreninger av de troende og andre organismer og individer som utøver pastoral omsorg for utdannelse.

4. Som generelle kriterier ment for hele Kirken for å ivareta kirkelig enhet og fellesskap, vil de måtte tilpasses de ulike kontekstene til de lokale kirker spredt over hele verden i henhold til subsidiaritetsprinsippet og den synodale veien, iht. de ulike institusjonelle kompetansene.

5. Kongregasjonen for katolsk utdannelse håper at dette bidraget vil bli ønsket velkommen som en mulighet til å reflektere og utdype vår forståelse av dette viktige temaet som angår selve essensen og *eksistensen* av Kirkens historiske tilstedeværelse innen utdanning og skolegang, i lydighet til hennes misjon å forkynne evangeliet ved å undervise alle nasjoner (jf. Matt 28,19–20).

6. Den første delen av *instruksen* rammer inn diskusjonen om Kirkens tilstedeværelse i skolens verden i den generelle konteksten av hennes evangeliseringsoppdrag: Kirken som mor og lærer i hennes historiske utvikling med de ulike hovedpunktene som har fylt hennes arbeid i tid og rom frem til i dag. Det andre kapittelet tar for seg de ulike aktørene som arbeider i skoleverdenen med ulike roller, gitt og organisert i henhold til kanoniske normer i en kirke, som er rik på mangfoldige karismer gitt henne av Den Hellige Ånd, men også i tråd med hennes hierarkiske natur. Det siste kapittelet er dedikert til noen kritiske spørsmål som kan oppstå ved integrering av alle de forskjellige aspektene ved skoleundervisningen i Kirkens konkrete liv, slik denne kongregasjonen opplever i håndteringen av problemene som de enkelte lokale kirker har gjort oppmerksom på.

7. Som vi kan se, er dette ikke en generell og enda mindre en omfattende avhandling om temaet *katolsk identitet*, men snarere et bevisst kortfattet og praktisk verktøy som kan bidra til å avklare enkelte aktuelle problemstillinger og fremfor alt forhindre konflikter og splittelser i det kritiske området utdannelse. Faktisk, som pave Frans observerte da han relanserte *Global Compact on Education*, «Å utdanne er å ta en risiko og å holde frem et håp til nåtiden som kan knuse determinismen og fatalismen om at selvisheten til de sterke, konformismen til de svake og utopistenes ideologi ville overbevise oss om [at det] er den eneste veien videre»^[2]. Bare en sterk og samlet handling fra Kirkens side på utdanningsfeltet i en stadig

mer fragmentert og konfliktfylt verden kan bidra både til evangeliseringsoppdraget som Jesus har betrodd henne og til å bygge en verden der mennesker føler at de er brødre og søstre, fordi «Bare med denne bevisstheten om å være barn, at vi ikke er foreldreløse, kan vi leve i fred med oss selv»^[3].

KATOLSKE SKOLER I KIRKENS MISJON

Kirken, mor og lærer

8. Vatikanets annet økumeniske konsil blant meget annet, hentet fra kirkefedrene det morderlige bildet av Kirken som et uttrykksfullt bilde på hennes natur og misjon. Kirken er moren som føder de troende, fordi hun er Kristi brud. Nesten alle konsilets dokumenter peker på Kirkens moderskap for å åpenbare hennes mysterium og hennes pastorale virke, og for å utvide hennes kjærlighet til en økumenisk omfavnelse av «barna som er skilt fra henne» og til troende i andre religioner, og nå ut til alle mennesker av god vilje. Pave Johannes XXIII åpnet konsilet med å uttrykke Kirkens ukuelige glede over å være en universell mor: *Gaudet Mater Ecclesia*.

9. Bildet på Kirken som mor er ikke bare et uttrykk for ømhet og neste-kjærlighet, men har også kraften til å være en veileder og en lærer. Paven selv har forbundet morsrollen til lærerens rolle, fordi denne Kirken, «sannhetens søyle og grunn (jf. 1 Tim 3,15) ble betrodd av hennes hellige grunnlegger [med] den todelte oppgaven å gi liv til barna hennes og å lære dem og veilede dem – både som individer og som nasjoner – med en mors omsorg. Stor er deres verdighet, en verdighet som hun alltid har vaktet nidkjært og holdt høyt» ^[4].

10. Som en konsekvens bekreftet konsilet at «... for å løse den oppgave som dens guddommelige grunnlegger har betrodd den; å forkynde frelsens mysterium for alle mennesker og å fornye alt i Kristus, bør vår hellige mor Kirken vise interesse for menneskelivet i dets helhet, og altså også for det jordiske liv, for så vidt det er knyttet til det himmelske kall. Det er i bevisstheten om dette at konsilet kunngjør noen fundamentale prinsipper

for den kristne oppdragelse, især i skolene»^[5]. Dette tydeliggjør at den pedagogiske handlingen som Kirken forfølger gjennom skolene, ikke kan reduseres til bare filantropisk arbeid rettet mot å svare på et sosialt behov, men representerer en vesentlig del av hennes identitet og misjon.

De «grunnleggende prinsippene» for kristendomsopplæring i skolen

11. Konsilet satte i sin erklæring *Gravissimum educationis* opp et sett med «grunnleggende prinsipper» angående kristendomsundervisning, spesielt i skolene. For det første er utdanning, som dannelsen av den menneskelige person, en *universell rettighet*: «Alle mennesker har, uansett rase, kår eller alder, i kraft av sitt menneskeverd umistelig rett til den oppdragelse, som svarer til det mål de har satt seg, til deres karakter og anlegg, til deres kjønn, til deres kulturarv, og som samtidig er åpen for broderlig samkvem med andre folkeslag, med det formål å oppmuntre den sanne enhet og fred i verden. Den sanne oppdragelse ser det imidlertid som sin oppgave å danne den menneskelige personlighet med dens endelige mål for øye, samtidig med at den tar sikte på det allmenne vel i det samfunn der mennesket er medlem, og hvis forpliktelser det som voksen skal vedkjenne seg»^[6].

12. Siden utdanning er en rettighet for alle, ba konsilet om *alles ansvar*. *Foreldrenes* ansvar og deres rett til å prioritere valg av utdanning står først. Skolevalg må gjøres fritt og i samsvar med samvittigheten; derav sivile myndigheters plikt til å gjøre ulike alternativer tilgjengelige i samsvar med loven. Staten har ansvar for å støtte familier i deres rett til å velge skole og utdanningsprosjekt.

13. På sin side har Kirken plikten til å utdanne «især fordi den som særlig funksjon har å forkynne frelsens vei for alle mennesker, å gjøre de troende delaktige i Kristi liv og ved uopphørlig omsorg å hjelpe dem til å oppnå dette livs fylde. Sine egne barn må Kirken, i sin egenskap av mor, sikre en oppdragelse som gjennomtrenger hele deres liv med Kristi ånd»^[7]. I denne forstand er utdanningen som Kirken tilbyr, evangelisering og omsorg for veksten til dem som allerede går mot Kristi livs fylde. Kirkens forslag til utdanning er imidlertid ikke bare rettet til hennes barn, men også til «alle folkeslag sin hjelp til å fremme den enkelte personlighets fullkommenhet, til gagn for det jordiske samfunn og til oppbygning av en mer human verden»^[8]. Evangelisering og integrert menneskelig utvikling er sammenvevd

i Kirkens arbeid for utdanning. Faktisk har Kirkens arbeid for utdanning «ikke bare den ovennevnte modning av personligheten som målsetning, men tar fremfor alt sikte på at de døpte, idet de gradvis innføres i frelsens mysterium, blir seg den troens gave som de har mottatt, stadig mere bevisst»^[9].

14. Et annet grunnleggende element er den *innledende og permanente utdannelsen av lærere*^[10]. «Fremfor alt er (det) av dem det avhenger om den katolske skole skal være i stand til å nå sitt mål og virkeliggjøre sine planer. Man skal følgelig utdanne dem på det omhyggeligste, sikre dem såvel verdslig som religiøs kunnskap, som kan attesteres ved de respektive eksamensbeviser. De bør videre mestre en pedagogisk metode i overensstemmelse med vår tids forskningsresultater. De skal leve i kjærlighet med hverandre og med sine elever; de skal være helt gjennomtrengt av den apostoliske ånd, for at de enda mer ved sitt liv enn ved sin undervisning kan vitne om Kristus, den sanne lærer». Deres arbeid «er apostolat i ordets sanne betydning, ..., en tjeneste til gagn for samfunnet»^[11].

15. Suksessen til utdanningsveien avhenger først og fremst av prinsippet om *gjensidig samarbeid*, først og fremst mellom foreldre og lærere, som gjør det til et referansepunkt for den personlige handlingen til elevene deres, i det inderlige håp om at «etter endt skolegang (må lærerne) hjelpe dem ved sitt vennskap og gode råd, eller også gjennom spesielle foreninger som virker i Kirkens ånd»^[12]. Basert på disse forutsetningene er det som trengs et sunt samarbeid – på bispedømmeplan, nasjonalt og internasjonalt nivå – som er i stand til å fremme det samarbeidet som kreves til beste for det universelle menneskelige fellesskapet mellom katolske og ikke-katolske skoler^[13].

16. Når det gjelder katolske skoler, representerer konsilets erklæring et vendepunkt, siden den, i tråd med ekklesiologien til *Lumen Gentium*^[14], anser skolen ikke så mye som en institusjon, men som et *fellesskap*. Det karakteristiske elementet ved den katolske skolen består i tillegg til å forfølge «en kulturell målsetning og søker å utdanne de unge til humanitet», i å skape «et skolemiljø som i frihet og nestekjærlighet levendegjøres av evangeliets ånd». For dette formål har den katolske skolen som mål «(å) hjelpe de unge til å utfolde sin personlighet, samtidig med at de vokser opp som de nyskapte mennesker dåpen har gjort dem til.», samt «(å) bringe hele den menneskelige kultur i sammenheng med frelsens budskap

for gjennom troen å opplyse de unge under deres gradvise erkjennelse av verden, livet og mennesket»^[15]. På denne måten forbereder den katolske skolen elevene til å utøve sin frihet på en ansvarlig måte, og danner en holdning av åpenhet og solidaritet.

Videre utvikling

17. Konsilets erklæring *Gravissimum educationis* tar sikte på å presentere bare «noen fundamentale prinsipper for den kristne oppdragelse, især i skolene», og deretter betro «en spesiell kommisjon etter konsilet»^[16] oppgaven med å videreutvikle dem. Dette er en av forpliktelsene til Kontoret for skoler i Kongregasjonen for katolsk utdanning, som har dedikert en rekke dokumenter til å utdype viktige aspekter ved utdanning^[17] spesielt den permanente profilen til katolsk identitet i en verden i endring; ansvaret til vitnesbyrdet til lege- og vigslede lærere og skoleledere; den dialogiske tilnærmingen til en flerkulturell og multireligiøs verden. Dessuten, for katolske skoler er det viktig at elevene «skal motta en positiv og klok seksualundervisning, som tilrettelegges etter deres utvikling»^[18].

Den dynamiske profilen til den katolske skolens identitet

18. Den katolske skolen lever i den menneskelige histories elv. Den er derfor hele tiden oppfordret til å følge sin egen utvikling for å tilby en pedagogisk tjeneste som passer til nåtiden. Vitnesbyrdet fra katolske utdanningsinstitusjoner viser seg på sin side lydhør overfor mangfoldet av sosiokulturelle situasjoner og evne til å ta i bruk nye undervisningsmetoder, samtidig som de forblir trofaste mot sin egen identitet (*idem esse*). Med identitet mener vi dens referanse til den kristne forståelsen av livet^[19]. Konsilets erklæring *Gravissimum educationis* og dokumentene som fulgte den, sporet den dynamiske profilen til en utdanningsinstitusjon gjennom de to begrepene «skole» og «katolsk».

19. *Som en skole* deler den i hovedsak kjennetegnene til alle skoleinstitusjoner, som gjennom en organisert og systematisert undervisningsvirksomhet tilbyr en kultur som tar sikte på integrert utdanning av individer ^[20]. Faktisk er skolen som sådan «i kraft av sin målsetning den viktigste faktor til utvikling av de intellektuelle evner; den oppøver elevenes dømmekraft,

den fører dem inn i kulturarven fra tidligere generasjoner og fremmer deres sans for verdier, og den forbereder dem til deres yrke. Mellom elever fra forskjellige sosiale lag og av forskjellig karakter skaper den vennskapelige kontakter og begunstiger således deres anlegg for gjensidig forståelse.»^[21] . Derfor, for å bli definert som en skole, må en institusjon vite hvordan man integrerer overføringen av den kulturelle og vitenskapelige arven som allerede er ervervet med det primære formålet å utdanne individer, som må ledsages mot å oppnå integrert utvikling mens den respekterer deres frihet og individuelle kall. Skolen skal være den første sosiale rammen, etter familien, der den enkelte har en positiv opplevelse av sosiale og broderlige relasjoner som en forutsetning for å bli en person i stand til å bygge et samfunn basert på rettferdighet og solidaritet, som er forutsetninger for et fredelig liv blant individer og folk. Dette er mulig gjennom å søke etter sannheten som er tilgjengelig for alle mennesker utrustet med rasjonalitet og samvittighetsfrihet som redskaper som er nyttige både for å lære og i mellommenneskelige forhold.

20. I tillegg til de ovenfor nevnte egenskaper som skiller den fra andre kirkelige institusjoner som sogn, foreninger, religiøse institutter, etc., er en katolsk skole utstyrt med en særskilt identitet: som er «dens henvisning til en kristen forståelse av livet *sentrert rundt Jesus Kristus*»^[22]. Det personlige forholdet til Kristus gjør den troende i stand til å se hele virkeligheten på en radikalt ny måte, noe som gir Kirken en stadig fornyet identitet, med sikte på å fremme adekvate svar på de grunnleggende spørsmålene til enhver kvinne og mann i skolens fellesskap. Derfor, for alle medlemmene av skolens fellesskap, blir «evangeliets prinsipper på denne måten utdanningsnormene siden skolen da har dem som sin indre motivasjon og sitt endelige mål»^[23]. Man kan med andre ord si at i den katolske skolen, i tillegg til de redskapene som er felles med andre skoler, går fornuften i dialog med troen, som også gir tilgang til sannheter som overskrider de empiriske og rasjonelle vitenskapers data, for å åpne opp for hele sannheten ved å svare på dypeste spørsmål i menneskenes sjel som ikke bare angår den immanente virkeligheten. Denne dialogen mellom fornuft og tro utgjør ikke en selvmotsigelse, fordi oppgaven til katolske institusjoner i vitenskapelig forskning er «å forene eksistensielt to ordninger av virkeligheten som altfor ofte har en tendens til å stå i motsetning som om de var antitetiske: søket etter sannheten, og vissheten om allerede å kjenne sannhetens kilde»^[24].

21. Skolens katolske identitet rettferdiggjør deres plass i Kirkens liv, selv i deres institusjonelle egenart. Spesielt på bakgrunn av det faktum at katolske skoler er en del av Kirkens misjon «en riktig og spesifikk egenskap, en særegen egenskap som trenger inn i og informerer hvert øyeblikk av dens pedagogiske virksomhet, en grunnleggende del av selve dens identitet og fokus for dens oppdrag»^[25]. Følgelig «tar den katolske skolen sin plass innenfor det organiske pastorale arbeidet til det kristne fellesskapet»^[26].

22. Et særtrekk ved dens kirkelige natur er at den er en *skole for alle*, fremfor alt for de svakeste. Dette er vist ved at «etableringen av flertallet av katolske utdanningsinstitusjoner [som svar] på behovene til sosialt og økonomisk vanskeligstilte. Det er ikke noe nytt å bekrefte at katolske skoler har sitt opphav i et dypt ansvar for utdanning av barn og unge som er overlatt til seg selv og fratatt enhver form for skolegang. I mange deler av verden, selv i dag, hindrer materiell fattigdom mange ungdommer og barn fra å ha tilgang til formell utdanning og tilstrekkelig menneskelig og kristen dannelse. På andre områder utfordrer nye former for fattigdom den katolske skolen. Som tidligere kan det komme opp i situasjoner med manglende forståelse, mistillit og mangel på materielle ressurser»^[27]. Dette ansvaret har også blitt uttrykt gjennom etableringen av fagskoler, som har vært en hjørnestein i en teknisk opplæring basert på prinsippene om håndverklig intelligens, samt gjennom å tilby læreplaner tilpasset ferdighetene til personer med funksjonshemninger i utdanningsinstitusjonene.

Lekfolks og vigslede pedagogers vitnesbyrd

23. Et annet viktig aspekt som er stadig mer relevant for å oppnå en integrert dannelse av studenter, er vitnesbyrdet til lekfolk og vigslede lærere (ordensfolk og prester som virker i skolene. Oversettelsens anmerkning). Faktisk, «i den katolske skolens utdanningsprosjekt er det intet skille mellom tid for læring og tid for dannelse, mellom å tilegne seg forestillinger og å vokse i visdom. De ulike skolefagene presenterer ikke bare kunnskap som skal oppnås, men også verdier som skal tilegnes og sannheter som skal oppdages. Alt dette krever en atmosfære preget av søken etter sannhet, der kompetente, overbeviste og konsekvente lærere, lærere i å lære og i livet, kan være et bilde på, om enn ufullkomment, men fortsatt levende, den ene Læreren»^[28].

24. Arbeidet til *den lege katolske læreren* i skolene, og spesielt i katolske skoler, «har en unektelig profesjonell dimensjon; som ikke kan reduseres til profesjonalitet alene. Profesjonalitet er preget av, og hevet til et overnaturlig kristent kall. Livet til den katolske læreren må være preget av utøvelsen av et personlig kall i Kirken, og ikke bare være utøvelsen av et yrke»^[29].

25. Når det gjelder vigslede personer «Både i katolske og andre typer skoler er [deres] utdanningsforpliktelse [...] et kall og valg av liv, en vei til hellighet, et krav om rettferdighet og solidaritet, spesielt overfor de fattigste unge mennesker, som er truet av ulike former for avvik og risiko. Ved å vie seg til utdanningsoppdraget i skolene, bidrar vigslede personer til å bake kulturens brød for å nå dem som trenger det mest»^[30]. «[...] i enhet med biskopene utfører [de] et kirkelig oppdrag som er livsviktig, siden de også evangeliserer mens de utdanner.»^[31]

26. Det spesifikke ved de lege troende og de vigslede personer forsterkes ved at de deler *det felles utdanningsoppdraget* som ikke er lukket inne i den katolske skolen, men «kan og må være åpen for en berikende utveksling i et mer omfattende fellesskap med sognet, bispedømmet, kirkelige bevegelser og den universelle Kirke»^[32]. For å utdanne sammen er det også nødvendig med en vei for felles dannelse, «et innledende og permanent dannelsesprosjekt som er i stand til å forstå dagens pedagogiske utfordringer og gi de mest effektive verktøyene for å håndtere dem [...]. Dette innebærer at lærere må være villige til å lære og utvikle kunnskap og være åpne for fornyelse og oppdatering av metoder, men også åpne for åndelig og religiøs dannelse og deling»^[33].

Opplæring i å føre dialog

27. Dagens samfunn er preget av en multikulturell og multireligiøs sammensetning. I denne sammenheng «(inneholder) utdanning en sentral utfordring for fremtiden: å la ulike kulturelle uttrykk sameksistere og fremme dialog for å fremme et fredelig samfunn». Historien til katolske skoler er preget av å ta imot elever med ulik kulturell bakgrunn og religiøs tilhørighet. I denne sammenhengen er «det som kreves [...] en modig og nyskapende troskap mot egen pedagogisk visjon»^[34], som kommer til uttrykk i evnen til å gi vitnesbyrd, å kjenne til og å føre dialog med mangfold.

28. For den katolske skolen er det et stort ansvar å gi vitnesbyrd. «Det kristne nærværet skal vises og tydeliggjøres, det vil si at det skal være synlig, håndgripelig og bevisst. I dag, på grunn av den fremskredne sekulariseringsprosessen, befinner katolske skoler seg i en misjonssituasjon, selv i land med en gammel kristen tradisjon»^[35]. De blir bedt om å forplikte seg til å bære vitnesbyrd gjennom et pedagogisk prosjekt som er tydelig inspirert av evangeliet. «Skoler, selv katolske skoler, krever ikke tilslutning til troen, men de kan forberede til den. Gjennom utdanningsplanen er det mulig å legge forholdene til rette for at en person kan utvikle en evne til å søke og bli veiledet i å oppdage mysteriet om sitt vesen og om den virkeligheten som omgir ham, inntil han når terskelen til troen. Til de som da bestemmer seg for å tre over denne terskelen, tilbys de nødvendige midler for å fortsette å utdype sin erfaring med tro»^[36].

29. I tillegg til å avlegge vitnesbyrd, er en annen pedagogisk del av skolen *kunnskap*. Skolen har som viktig oppgave å bringe mennesker i kontakt med en rik kulturell og vitenskapelig arv, å forberede dem til yrkeslivet og å fremme gjensidig forståelse. Stilt overfor de kontinuerlige teknologiske forandringene og utbredelsen av den digitale kulturen, må profesjonell ekspertise utrustes med stadig nyere ferdigheter gjennom hele livet for å svare på tidens behov uten å «miste syntesen mellom tro, kultur og livet, som er hjørnesteinen i utdanningsoppdraget»^[37]. Kunnskap skal understøttes gjennom en solid *varig dannelse* som gjør at lærere og skoleledere kan preges av en markant «evne til å skape, finne opp og forvalte læringsmiljøer som gir rike muligheter», samt «å respektere elevenes ulike intelligenser og veilede dem til en vesentlig og dyp læring»^[38]. Å ledsage elevene til å bli kjent med seg selv, sine evner og indre ressurser slik at de kan ta bevisste livsvalg er av overordnet betydning.

30. Katolske skoler er kirkelige enheter. Som sådan deltar de «i Kirkens evangeliseringsoppdrag og [representerer] det privilegerte miljøet der kristen utdanning utføres»^[39]. I tillegg anser Kirken dialog som en konstituerende dimensjon, da hun er forankret nettopp i den trefoldige dynamiske dialog, i dialogen mellom Gud og mennesker og i den mellommenneskelige dialogen. På grunn av sin kirkelige natur deler den katolske skolen dette elementet som konstituerende for sin identitet. Den må derfor «praktisere 'dialogens grammatikk', ikke som et teknisk hjelpemiddel, men som en dyp måte å forholde seg til andre på»^[40]. Dialog kombinerer oppmerk-

somheten på ens egen identitet med forståelsen for andre og med respekt for mangfoldet. På denne måten blir den katolske skolen «et oppdragende fellesskap der mennesket kan uttrykke seg og vokse i sin menneskelighet, i en prosess med relasjonsmessig dialog, samhandle på en konstruktiv måte, utøve toleranse, forstå ulike synspunkter og skape tillit i en atmosfære av autentisk harmoni. En slik skole er virkelig et utdannende fellesskap, et sted for forskjeller som lever sammen i harmoni»^[41]. Pave Frans gav tre grunnleggende retningslinjer for å hjelpe på dialogen, «*plikten til å respektere sin egen og andres identitet, motet til å akseptere forskjeller, og oppriktigheten i intensjoner. Plikten til å respektere sin egen og andres identitet*, fordi ekte dialog ikke kan bygges på tvetydighet eller en vilje til å ofre et gode for å glede andre. *Motet til å akseptere forskjeller*, fordi de som er forskjellige, enten kulturelt eller religiøst, ikke skal bli sett på eller behandlet som fiender, men snarere ønsket velkommen som medreisende, i den genuine overbevisningen om at det beste for hver enkelt ligger i det som er det beste for alle. *Oppriktighet i intensjoner*, fordi dialog, som et autentisk uttrykk for vår menneskelighet, ikke er en strategi for å oppnå spesifikke mål, men snarere en vei til sannhet, en som fortjener å bli utført tålmodig, for å omforme konkurranse til samarbeid.»^[42] .

En utdanning som fortsetter

31. I møtet med samtidens utfordringer, som gjenspeiler Det annet Vatikankonsil, anerkjenner pave Frans den sentrale verdien av utdanning. Det er en del av det vidtrekkende pastorale prosjektet for en «Kirke som går fremover», som «står ved folk ved hvert skritt på veien», og gjør hennes tilstedeværelse følt i en utdanning «som lærer kritisk tenkning og oppmuntrer til utvikling av modne moralske verdier»^[43]. Med pedagogisk lidenskap retter paven oppmerksomheten mot noen grunnleggende elementer.

Utdanning som «bevegelse»

32. Utdanning består i en flerstemmighet av bevegelser. Først og fremst starter det med en *bevegelse som team*. Alle samarbeider i henhold til sine personlige talenter og ansvar, og bidrar til dannelsen av de yngre generasjonene og byggingen av felles beste. Samtidig utløser utdanning en

økologisk bevegelse, siden den bidrar til å gjenopprette ulike nivåer av balanse: indre balanse med seg selv, solidaritet med andre, naturlig balanse med alle levende vesener, åndelig balanse med Gud. Det gir også opphav til en viktig *inkluderende bevegelse*. Inkludering, som «er en integrert del av det kristne frelsesbudskap»^[44], er ikke bare en egenskap, men også en utdanningsmetode som bringer de ekskluderte og sårbare nærmere. Gjennom den gir utdanning næring til en *fredsskapende bevegelse* som skaper harmoni og fred^[45].

En global pakt om utdanning

33. Disse bevegelsene konvergerer for å motvirke en utbredt *krise i utdannelsen*^[46]. Det siste stammer hovedsakelig fra sammenbruddet av «utdanningspakten» blant institusjoner, familier og enkeltpersoner. Disse spenningene gjenspeiler også en krise i forholdet og kommunikasjonen mellom generasjoner, og en sosial fragmentering som blir enda tydeligere av likegyldighetens forrang. I denne sammenhengen med epokale forandringer, foreslår pave Frans en global pakt om utdanning som er i stand til å svare på den nåværende «forandringen som ikke bare er kulturell, men også antropologisk, og skaper en ny semantikk og samtidig forkaster tradisjonelle paradigmer»^[47].

34. Veien til den globale pakten om utdanning ønsker å favorisere mellommenneskelige, ekte, levde og broderlige relasjoner. På denne måten settes det i gang et langsiktig prosjekt for å danne mennesker som er villige til å sette seg selv i en pedagogisk tjeneste i samfunnet sitt. En konkret pedagogikk – basert på vitnesbyrd, kunnskap og dialog – er et utgangspunkt for personlig, sosial og miljømessig endring. Av denne grunnen er det nødvendig med en «bred pakt om utdanning, som er i stand til å formidle ikke bare teknisk kunnskap, men også og fremfor alt menneskelig og åndelig visdom, basert på rettferdighet» og dydig oppførsel «som kan omsettes i praksis»^[48].

35. Den konkrete karakteren til en global pakt om utdanning kommer også til uttrykk gjennom harmonien i sam deltakelse. Det stammer fra en dyp følelse av involvering i form av en «plattform som lar alle være aktivt involvert i denne pedagogiske oppgaven, hver og en fra sin egen spesifikke situasjon og sitt ansvar»^[49]. Denne invitasjonen får stor verdi for religiøse

familier med en pedagogisk karisma, som gjennom tidene har gitt liv til så mange utdanningsinstitusjoner. Den vanskelige situasjonen som påvirker yrker, kan gjøres om til en mulighet til å jobbe sammen, dele erfaringer og åpne opp for gjensidig anerkjennelse. På denne måten blir det felles målet ikke tapt av syne, ei heller positive energier kastet bort, noe som gjør det mulig å «tilpasse seg behovene og utfordringene til hver tid og hvert sted»^[50].

Opplæring til en kultur i omsorg

36. Denne evnen til å tilpasse seg finner sin *begrunnelse* i omsorgskulturen. Den er født innenfor «familien, den naturlige og grunnleggende kjernen i samfunnet, der vi lærer hvordan vi skal leve og forholde oss til andre i en ånd av gjensidig respekt»^[51]. Familieforholdet strekker seg til utdanningsinstitusjoner, som blir bedt om «å videreføre et system av verdier basert på anerkjennelse av verdigheten til hver person, hvert språklig, etnisk og religiøst samfunn og hvert folk, som også de grunnleggende rettighetene som følger av denne anerkjennelsen. Utdanning er en av pilarene i et mer rettferdig og broderlig samfunn».^[52] Omsorgskulturen blir retningsgivende på lokalt og internasjonalt nivå for å danne mennesker dedikert til tålmodig lytting, konstruktiv dialog og gjensidig forståelse^[53]. På denne måten skapes en «vev av relasjoner for en menneskelighet som er i stand til å snakke brorskapets språk»^[54].

KAPITTEL II:

AKTØRENE SOM ER ANSVARLIG FOR Å FREMME OG VERIFISERE KATOLSK IDENTITET

37. «Utdanningsoppdraget utføres i en samarbeidsånd mellom ulike parter – elever, foreldre, lærere, personell som ikke underviser og skoleledelsen – som utgjør utdanningsfellesskapet»^[55]. Disse og andre ansvarlige ^[56], som gjennom sitt arbeid fremmer og verifiserer utdanningsprosjekter inspirert av Kirkens lære om utdanning, opptrer henholdsvis på ulike nivåer: på skolen selv, på nivå med karismatiske initiativ blant Guds folk, på nivå til Kirkens hierarki.

Det utdannende skolemiljøet

Medlemmer av skolefellesskapet

38. Hele skolefellesskapet er ansvarlig for å gjennomføre skolens katolske utdanningsprosjekt som et uttrykk for dens kirkelighet og det å være en del av Kirkens fellesskap. «Det faktum at alle medlemmer av skolesamfunnet på hver sin måte deler denne kristne visjonen, gjør skolen 'katolsk'; evangeliets prinsipper blir på denne måten pedagogiske normer siden skolen da har dem som sin indre motivasjon og endelige mål»^[57].

39. Alle har plikt til å anerkjenne, respektere og bære vitnesbyrd om skolens katolske identitet, offisielt fastsatt i *utdanningsprosjektet*. Dette gjelder lærerpersonalet, personellet som ikke underviser og elevene og deres familier. Ved innmelding må både foreldre og elev gjøres kjent med den katolske skolens utdanningsprosjekt^[58].

40. Utdanningsfelleskapet er ansvarlig for å sikre respekt for livet, verdigheten og friheten til elever og andre medlemmer av skolen, og innføre alle nødvendige prosedyrer for å fremme og beskytte mindreårige og de mest sårbare. Det er faktisk en integrert del av den katolske skolens identitet å utvikle prinsipper og verdier for beskyttelse av elever og andre medlemmer med konsekvent straff for overtredelser og krenkelser, ved strengt å anvende normene for den kanoniske og sivile loven^[59].

Elever og foreldre

41. *Elever* er aktive deltakere i utdanningsforløpet. Etter hvert som de blir eldre, blir de i økende grad hovedpersonene i sin egen utdanning. Derfor må de ikke bare gjøres ansvarlige for å følge utdanningsprogrammet levert med vitenskapelig kompetanse av lærere, men de må også veiledes til å se utover den menneskelige virkelighetens begrensede horisont^[60]. Faktisk hjelper hver katolsk skole «elever til å oppnå [...] en integrering av tro og kultur»^[61].

42. De første ansvarlige for utdanning er *foreldrene*, som har den *naturlige* rett og plikt til å undervise barna sine. De har rett til å velge midler og institusjoner som kan sørge for katolsk utdanning av barna deres (jf. kan. 793 § 1 i CIC og kan. 627 § 2 i CCEO). (CIC er den katolske kirkes kirkerett, CCEO er de katolske orientalske kirkers kirkerett. Oversettets anmerkning). Katolske foreldre er også bundet av plikten til å sørge for katolsk utdanning av barna sine.

43. I denne forbindelse er skolene til primær hjelp for foreldre i å oppfylle sin pedagogiske funksjon (jf. kan. 796 § 1 i CIC og kan. 631 § 1 i CCEO). Selv om foreldre står fritt til å overlate opplæringen av barna sine til en hvilken som helst skole etter eget valg (jf. kan. 797 i CIC og kan. 627 § 3 i CCEO), anbefaler Kirken alle troende å fostre katolske skoler og også å bistå, iht. til deres midler, ved å etablere og opprettholde dem (jf. kan. 800 § 2 i CIC og kan. 631 § 1 i CCEO).

44. Det er nødvendig for foreldre å samarbeide tett med lærere, involvere seg i beslutningsprosesser som angår skolesamfunnet og deres barn, og delta i skolemøter eller foreninger (jf. kan. 796 § 2 i CIC og kan. 631 § 1 i CCEO). På denne måten oppfyller foreldrene ikke bare sitt naturlige peda-

gogiske kall, men bidrar også med sin personlige tro til utdanningsplanen, spesielt når det gjelder en katolsk skole.

Lærere og administrativt personell

45. Blant alle medlemmene i skolefellesskapet skiller *lærere* seg ut med sitt spesielle ansvar for utdanning. Gjennom sine læremessig-pedagogiske ferdigheter, samt ved å avlegge vitnesbyrd gjennom sitt liv, lar de den katolske skolen realisere sitt dannelsesprosjekt. I en katolsk skole er faktisk lærerens tjeneste en kirkelig *munus* og embete (jf. kan. 145 i CIC og kan. 936 §§ 1 og 2 i CCEO).

46. Etter Kirkens lære er det derfor nødvendig for skolen selv å tolke og etablere de nødvendige kriterier for rekruttering av lærere. Dette prinsippet gjelder for all rekruttering, også for administrativt personell. Den relevante myndigheten er derfor pålagt å informere potensielle søkere om den katolske identiteten til skolen og dens konsekvenser, samt om deres ansvar for å fremme denne identiteten. Dersom den som ansettes ikke overholder kravene til den katolske skolen og dens tilhørighet til kirkesamfunnet, er skolen ansvarlig for å ta nødvendige skritt. Oppsigelse kan også tys til, ved å ta hensyn til alle forhold fra sak til sak.

47. Ved dannelsen av de yngre generasjonene^[62] må lærere være fremragende i korrekt lære og integritet i livet (jf. can. 803 § 2 i CIC og can. 639 i CCEO). Lærere og administrativt personell som tilhører andre kirker, kirkelige samfunn eller religioner, samt de som ikke bekjenner seg til noen religiøs tro, har plikt til å anerkjenne og respektere skolens katolske karakter fra ansettelsesøyeblikket. Imidlertid bør det tas i betraktning at den dominerende tilstedeværelsen av en gruppe katolske lærere kan sikre en vellykket implementering av utdanningsplanen utviklet i tråd med skolens katolske identitet.

Skoleledere

48. Lærernes pedagogiske rolle er knyttet til skoleledernes. «Skoleledere er mer enn bare ledere av en organisasjon. De er sanne pedagogiske ledere

når de er de første til å ta på seg dette ansvaret, som også er et kirkelig og pastoralt oppdrag forankret i et forhold til Kirkens hyrder»^[63].

49. I samsvar med de kanoniske normene som gjelder katolske skoler, er det skoleledelsens ansvar å samarbeide med hele skolefelleskapet og i tett dialog med Kirkens hyrder. Dette for å presisere retningslinjene for skolens utdanningsoppdrag, sammen med det offisielle utdanningsprosjektet^[64]. Faktisk må enhver offisiell handling av skolen være i samsvar med dens katolske identitet, samtidig som den respekterer friheten til hver persons samvittighet^[65]. Dette gjelder også for skolens læreplan, som «er hvordan skolesamfunnet gjør tydelig sine mål og målsettinger, innholdet i undervisningen og midler for å kommunisere den effektivt. I læreplanen synliggjøres skolens kulturelle og pedagogiske identitet»^[66].

50. Et ytterligere ansvar for skoleledelsen er å fremme og beskytte dens bånd med det katolske fellesskapet, noe som virkeliggjøres gjennom fellesskapet med Kirkens hierarki. Faktisk er den «kirkelige karakteren til katolske skoler, som er innskrevet i selve hjertet av deres identitet som skoler, årsaken til ‘den institusjonelle koblingen de har med Kirkens hierarki, som garanterer at instruksjonen og utdanningen er forankret i prinsippene av den katolske tro og formidlet av lærere i rett doktrine og sannhet i livet (jf. kan. 803 i CIC; kan. 632 and 639 i CCEO)’»^[67].

51. Derfor har skoleledelsen rett og plikt til å gripe inn, alltid med passende, nødvendige og adekvate tiltak, når lærere eller elever ikke overholder kriteriene som kreves av den universelle, spesielle eller egne loven i katolske skoler.

Pedagogiske karismer i kirken

Institusjonelt uttrykk for karismen

52. I løpet av Kirkens historie har ulike realiteter bidratt til etableringen av katolske skoler. Spesielt i de forskjellige instituttene for ordensliv og fellesskapene for apostolisk liv, inspirert av sine grunnleggere, har *ordensfolk* etablert katolske skoler og er fortsatt effektivt til stede i utdanningssektoren.

53. Nylig, i kraft av sitt dåpskall, har også *lekfolk*, individuelt eller forent i *foreninger* av de troende, enten *private* (jf. kan. 321–329 CIC og kan. 573 § 2 CCEO) eller *offentlige* (jf. kan. 312–320 CIC og kan. 573–583 CCEO), tatt initiativ til å etablere og lede katolske skoler. Det er også skoleinstitusjoner etablert og ledet i fellesskap av lekfolk, ordensfolk og geistlige. Guds Ånd slutter aldri å bringe frem ulike gaver i Kirken og å inspirere kall i Guds folk til å utøve apostolatet det er å utdanne de unge.

Definisjonen av «katolsk» skole

54. Apostolatet til lekfolket, ordensfolk og geistlige i skolene er et autentisk kirkelig apostolat. Det er en tjeneste som krever samhold og fellesskap med Kirken for å definere skolen som «katolsk» på alle nivåer, fra skolestyret til skoleledelsen og lærerne.

55. Enhet og fellesskap med den katolske kirke eksisterer *de facto* når skolen ledes av en *offentlig juridisk person*, som for eksempel i tilfellet med et institutt for konsekrert liv, og følgelig anses skolen *ipso iure* som en «katolsk skole» (jf. kan 803 § 1 CIC).

56. Når en skole er ledet av en *individuell troende* eller av *en privat sammenslutning av de troende*, for at den skal kunne defineres som en «katolsk skole», kreves det anerkjennelse av kirkelig autoritet, det vil si som regel av den kompetente lokale/eparkiets biskop, patriarken, erkebiskopen og metropolitten av den metropolitiske Kirken *sui iuris* eller av Den hellige stol (jf. kan. 803 § 1;3 CIC og kan. 632 CCEO). Ethvert apostolat av de troende skal alltid utøves i fellesskap med Kirken, uttrykt i båndene mellom trosbekjennelsen, sakramentene og den kirkelige ledelsen (jf. kan. 205 CIC og kan. 8 CCEO). Derfor er det nødvendig for ethvert utdanningsapostolat i kristen inspirasjon å oppnå konkret anerkjennelse fra den kompetente kirkelige autoritet. På denne måten er de troende garantert at den skole de velger, gir en katolsk utdanning (jf. kan. 794 § 2; 800 § 2 CIC og kan. 628 § 2; 631 § 1 CCEO). I dette fastslår kan. 803 § 3 CIC og kan. 632 CCEO også at intet institutt, selv om det faktisk er katolsk, skal bære navnet «katolsk skole» uten samtykke fra den kompetente kirkelige myndigheten. Videre minner kan. 216 CIC og kan. 19 CCEO om at intet initiativ kan kreve tittelen «katolsk» uten samtykke fra den kompetente kirkelige myndigheten.

57. Utdanningsapostolatet bør også forstås på den måten at med mindre en skole har blitt formelt anerkjent som katolsk, kan den ikke presentere seg som sådan for å unngå den offisielle anerkjennelsesprosedyren fastsatt i kanon 803 CIC og kanon 632 CCEO. Dette vil forhindre at man kan konstatere at de objektive kriteriene faktisk er oppfylt. Det vil derfor være den lokale/eparkiets biskops plikt å følge med på slike initiativ og, når det gjelder en *de facto* katolsk institusjon, invitere den til å søke om anerkjennelse som er et uttrykk for det synlige fellesskapet med kirken.

58. I tilfeller der begrepet «katolsk» brukes illegitimt eller har til hensikt å gi inntrykk av at skolen er i fellesskap med Kirken, er det den kompetente lokale/eparkiets biskops ansvar etter å ha hørt skolens styre og ledelse og etter å ha undersøkt den enkelte sak, å erklære skriftlig og, dersom han finner det hensiktsmessig, også offentlig med sikte på å varsle de troende, at dette ikke er en katolsk skole som er anerkjent og anbefalt av Kirken.

Tjeneste for kirkelig autoritet

Bispedømmets/eparkiets biskop

59. *Bispedømmets/eparkiets biskop* spiller en sentral rolle i å bedømme den «katolske» identiteten til en skole. Ifølge Johannes Paul II: «Biskopen er far og hyrde for den lokale kirken i sin helhet. Det er hans oppgave å skjelne og respektere individuelle karismer, og å fremme og koordinere dem»^[68]. Denne kompetansen til å organisere de ulike karismer i den lokale kirken fører blant annet til visse spesifikke handlinger.

a) Det er opp til *bispedømmets/eparkiets biskop* å utøve nødvendig dømmekraft og anerkjennelse av utdanningsinstitusjoner etablert av de troende (jf. kan. 803 § 1; 3 CIC og kan. 632 CCEO).

b) Det er *bispedømmets/eparkiets biskops* oppgave å skjelne og gi *kirkelig anerkjennelse* til utdanningsapostolatets *karisma* med hensyn til gjennomføringen av å opprette en offentlig rettslig person med *bispedømme-/eparkialrettighet* (jf. kan. 312 § 1, 3°; 313; 579; 634 § 1 CIC og kan. 575 § 1, 1°; 573 § 1; 423; 435; 506; 556 og 566 CCEO), hvorved en skole ledet av den er *ipso iure* en «katolsk skole» (jf. kan. 803 § 1 CIC).

c) Det eksplisitte *skriftlige samtykke* fra bispedømmets/eparkiets biskop kreves for *etableringen* av katolske skoler på hans territorium av institutter av ordenslivet eller fellesskap av apostolisk liv, enten de er av bispedømme/eparkial, patriarkisk/eller pavelig rett (jf. kan. 801 CIC og kano- nene 437 § 2; 509 § 2; 556; 566 CCEO). Dette skriftlige samtykket kreves også for enhver annen offentlig juridisk person som ønsker å etablere en katolsk skole.

d) Det er bispedømmets/eparkiets biskops rett og plikt å sørge for at regle- ne i universell og lokal lov om katolske skoler blir fulgt.

e) Det er bispedømmets/eparkiets biskops rett og plikt å *utstede forskrif- ter* som gjelder den generelle organiseringen av katolske skoler i hans bispedømme. Disse forskriftene, som er inspirert av læreverket og kirkens disiplin, må respektere autonomien når det gjelder skolens interne ledelse, og er også gyldige for skoler som ledes av offentlige juridiske personer, fremfor alt av ordensfolk, eller når de forvaltes av lekfolk (jf. kan. 806 § 1 CIC og kan. 638 § 1 CCEO). I disse forskriftene kan bispedømmets/ eparkiets biskop også fastslå at statuttene eller læreplanene for katolske skoler er underlagt hans godkjenning, under hensyntagen til bindende si- vile lover^[69]. Hvis bispedømmets/eparkiets biskop konstaterer brudd på kirkens lære eller disiplin, må han anmode skolens ledende myndigheter, for eksempel generalsuperioren til ordenen som driver skolen eller styret til skolen selv, å korrigere dem. Etter å ha advart den overordnede superio- ren forgjeves, kan biskopen selv foreta bestemmelser etter egen myndighet (jf. kan. 683 § 2 CIC og kan. 415 § 4 CCEO).

f) Det er bispedømmets/eparkiets biskops rett og plikt å *visitere* alle de katolske skolene i bispedømmet hans, inkludert dem som er etablert eller ledet av ordenssamfunn, fellesskap av apostolisk liv eller andre offentlige eller private foreninger, enten de er under bispedømmets/eparkiets rett el- ler av patriarkatets eller pavelig rett (jf. kan. 806 § 1 CIC og kan. 638 § 1 CCEO). Biskopen er pålagt å besøke dem minst hvert femte år, personlig eller, hvis han er legitimt hindret, gjennom koadjutorbiskopen, hjelpebis- kopen eller generalvikaren eller biskopsvikaren/protosyncellusen (syncel- lus er en tittel i de orientalske katolske kirkene. Oversettets anmerkning) eller syncellusen, eller en annen prest (jf. kan. 396 § 1 CIC og kan. 205 § 1 CCEO). Det er tilrådelig for den visiterende å ta både geistlige og lekfolk

med seg, folk som virkelig er eksperter på de ulike aspektene ved katolsk utdanning. Visitasjonen bør gjelde ulike områder: kvaliteten på læreplanene, slik at «undervisningen som gis i dem er minst like faglig utpreget som den på de andre skolene i området» (kan. 806 § 2 CIC); skolens kirkelighet som manifesteres i dens fellesskap med den lokale og universelle kirken; skolens pastorale virksomhet og dens forhold til menigheten; samsvaret mellom skolens utdanningsprosjekt og Kirkens lære og disiplin; administrasjonen av skolens timelige goder (jf. kanonene 305; 323; 325; 1276 § 1 CIC og kanonene 577 og 1022 § 1 CCEO). Visitasjonen kan deles inn i tre faser: den forberedende fasen, der den visiterende ber skolen utarbeide en rapport om den nåværende tilstanden; selve visitasen, hvoretter den visiterende i en rapport beskriver situasjonen som ble funnet under visitasen og utsteder, på en autoritativ måte, eventuelle bestemmelser eller anbefalinger; den tredje fasen, der skolen implementerer eventuelle bestemmelser eller anbefalinger på grunnlag av besøksrapporten.

g) Det er bispedømmets/eparkiets biskops rett og plikt å *våke over* alle katolske skoler i bispedømmet/eparkiet, inkludert de som er grunnlagt eller ledet av ordenssamfunn, fellesskap av apostolisk liv eller andre offentlige eller private foreninger, enten av bispedømme/eparkiat rett eller av paveilig/patriarkatets rett (jf. kan. 806 § 1 CIC og 638 § 1 CCEO). Selv om det privilegerte stedet for bispedømmets/eparkiets biskop til å utøve sin rett til årvåkenhet under den kanoniske visitasen, kan han gripe inn når han finner det hensiktsmessig, og han må gjøre det når den katolske identiteten til en skole i bispedømmet/eparkiet hans er alvorlig truet. Dersom skolen er avhengig av en offentlig juridisk person med paveilig/patriarkatets rett, bør bispedømmets/eparkiets biskop, som er ansvarlig for det pastorale livet i sitt bispedømme/eparki, blir gjort oppmerksom på at fakta i strid med lære, moral eller kirkelig disiplin finner sted i skolen, skal han varsle den kompetente leder for at sistnevnte kan iverksette tiltak^[70]. Dersom vedkommende myndighet unnlater å gjøre dette, kan bispedømmets/eparkiets biskop klage til Kongregasjonen for katolsk utdanning, uten at det berører hans plikt til å iverksette tiltak direkte i de mest alvorlige eller prekære tilfellene.

h) Det er den lokale bispedømmets/eparkiets biskops rett til å *utnevne* eller i det minste *godkjenne* religionslærere for sitt bispedømme/eparki, og likeledes, dersom tros- eller moralske grunner krever det, fjerne dem eller kreve at de fjernes (jfr. kan. 805 CIC og kan. 636 § 2 CCEO).

i) Siden alle lærere deltar i det kirkelige oppdraget, kan bispedømmets/eparkiets biskop også *fjerne en lærer* dersom det dreier seg om en katolsk skole som drives av bispedømmet/eparkiet. I andre tilfeller kan han kreve at en lærer fjernes dersom vilkårene for hans eller hennes tilsetning ikke lenger er oppfylt. Biskopen må presisere grunner og avgjørende bevis som rettfærdiggjør en eventuell fjerning (jf. kanonene 50; 51 CIC og kanonene 1517 § 1; 1519 § 2 CCEO), alltid respektere lærerens rett til forsvar og gi ham eller henne muligheten til å forsvare seg skriftlig, også ved hjelp av en sakkyndig advokat i kanonisk rett (jf. can. 1483 CIC og can. 1141 CCEO). Bispedømmets/eparkiets biskop skal også i sin avgjørelse vise at det ikke finnes andre tilstrekkelige, nødvendige og forholdsmessige midler som gjør det mulig for læreren å fortsette med sin tjeneste i samsvar med skolens kirkelige oppdrag.

Menigheter og sognepresten

60. På nivået til den lokale kirken skjer det ofte at katolske skoler er under direkte ledelse av bispedømmet/eparkiet eller menighetene som offentlige juridiske personer, representert ved deres sogneprester. I dette tilfellet utøver Kirkens hierarki ikke bare sin plikt til å være årvåken overfor katolske skoler, men kan også være direkte involvert i deres etablering og ledelse.

Dialog mellom biskopen, ordenskvinner og -menn og lekfolk

61. I tillegg til de rent juridiske aspekter, bør bispedømmets/eparkiets biskop, som hyrde for den lokale kirke, gå i dialog med alle dem som samarbeider i katolske skolers utdanningsoppdrag. For dette formål anbefalte Det andre Vatikankonsil at «biskopene og overordnede ordensfolk med faste mellomrom, og når det skjønnes hensiktsmessig, være villige til å møtes for å drøfte oppgaver som vedrører begge parter i det apostoliske virke i området»^[71]. «Konstant dialog mellom overordnede i institutter for ordenslivet og fellesskap for apostolisk liv og biskoper er mest verdifull for å fremme gjensidig forståelse, som er den nødvendige forutsetningen for et effektivt samarbeid, spesielt i pastorale spørsmål. Takket være regelmessige kontakter av denne typen kan overordnede, både menn og kvinner, informere biskopene om de apostoliske forpliktelsene som de planlegger i

bispedømmer/[eparkier], for å bli enige om nødvendige praktiske ordninger”^[72].

62. I gjensidig utveksling og tillitsfull samtale kan mange problemer løses uten at biskopen formelt trenger å gripe inn. Denne regelmessige utvekslingen, som bispedømmet/eparkiets biskop er ansvarlig for, bør også finne sted med alle andre som er ansvarlige for katolske skoler i en lokal kirke, for eksempel lederne for offentlige juridiske personer eller de troende som leder sin egen katolske skole som et apostolat. Likeledes er biskopen forpliktet til å ha en løpende dialog med skolene selv, spesielt med skoleledere, lærere og elever.

Bispekonferansen, bispesynoden eller hierarkrådet

63. *Bispekonferansen, bispesynoden* eller *hierarkrådet* har kompetanse med hensyn til katolske skoler og generelt til opplæring i alle slags skoler, spesielt religionsundervisning. Særlig er det opp til bispekonferansen, bispesynoden eller hierarkrådet å utstede *generelle normer* i denne forbindelse (jf. kan. 804 § 1 CIC). Bispekonferanser anbefales spesielt å vise til den lokale konteksten prinsippene for fremme og verifisering av identiteten til katolske skoler ved hjelp av et generelt dekret^[73], belyst i generelle termer i denne *instruksen*. Videre er det nødvendig å håndheve kanoniske normer i lys av det respektive statlige rettssystemet.

64. Bispekonferansene, bispesynoden eller hierarkrådet som er ansvarlig for katolske skoler, må også ta hensyn til deres planlegging i området, for å sørge for både opprettholdelse og fremgang av skolene. I tillegg vil bispekonferansene, bispesynoden eller hierarkrådet søke å fremme støtten til bispedømmer/eparkier med økonomiske midler til dem som har behov for vedlikehold og utvikling av katolske skoler. Et felles reservefond kunne også opprettes på bispekonferansen, bispesynoden eller hierarkrådet. For dette formål anbefales det at bispekonferansen, bispesynoden eller hierarkrådet oppretter en kommisjon for skoler og utdanning, assistert av en ekspertkommisjon.

Den apostoliske stol

65. Den *hellige stol* har et subsidiært ansvar for katolske skoler. På en generell måte har den *romerske pontifex* betrodd Kongregasjonen for katolsk utdannelse oppgaven med å gjøre «alle anstrengelser for å sørge for at de grunnleggende prinsippene for katolsk utdannelse som fastsatt av Kirkens læreembete blir stadig dypere undersøkt, fremmet, og kjent av Guds folk»^[74]. Denne Kongregasjonen har publisert en rekke dokumenter med sikte på å veilede katolske skoler i oppfyllelsen av deres oppdrag^[75].

66. I tillegg fastsetter Kongregasjonen «normene som katolske skoler styres etter. Den er tilgjengelig for bispedømmenes/eparkienes biskoper, slik at katolske skoler, der det er mulig, etableres og fostres med ytterste omsorg, og at passende foretak på hver skole bringer kateketisk undervisning og pastoral omsorg til de kristne elevene»^[76]. Denne juridiske kompetansen angående katolske skoler inkluderer også, på en subsidiær måte, utøvelsen av suverent måtehold over dem, i den romerske pontifexens navn. Dette kommer til uttrykk på en konkret måte når anmodninger og forespørsler rettes til Den apostoliske stol, som Kongregasjonen behandler^[77]. Den undersøker også anker fremsatt i samsvar med lovens normer for å kreve rettigheter og legitime interesser (jf. kan. 1732–1739 CIC og kan. 996–1006 CCEO). Denne kompetansen kommer også til uttrykk når Kongregasjonen utøver sin makt direkte over en enkelt skole, noe som kan oppstå spesielt når skolen er under ledelse av en offentlig juridisk person av pavelig rett.

KAPITTEL III:

NOEN KRITISKE ASPEKTER

67. Kongregasjonen for katolsk utdanning bemerker at det i anken som sendes inn, svært ofte er en motstridende oppfatning av utdanningsinstitusjonenes katolske identitet. Dette stammer ofte fra tolkningen, som ikke alltid er korrekt, av begrepet «katolsk» og fra uklarheten om kompetanse og lovverk.

Divergerende tolkninger av begrepet «katolsk»

68. Det grunnleggende problemet ligger i den konkrete bruken av begrepet «katolsk», et komplekst ord som ikke lett kan uttrykkes ved hjelp av utelukkende juridiske, formelle og doktrinære kriterier. Årsakene til spenninger er hovedsakelig resultatet på den ene siden av en begrenset eller rent formell tolkning, og på den andre siden av en vag eller snever forståelse av katolsk identitet.

Begrenset syn

69. Det spesifikke karisma som den katolske identiteten leves ut med, rettferdiggjør ikke en *begrenset tolkning* av katolisitet som eksplisitt eller *de facto* utelukker vesentlige prinsipper, dimensjoner og krav til den katolske troen. Dessuten kan katolisitet ikke bare tilskrives visse sfærer eller til bestemte personer, for eksempel liturgiske, åndelige eller sosiale anledninger, eller til funksjonen til skoleprest, religionslærere eller skoleleder. Dette vil være i strid med ansvaret til skolefelleskapet som helhet og til hvert av dets medlemmer^[78]. Dessuten, ved å understreke dette ansvaret har vi ikke

til hensikt å introdusere et «perfekt egalitært samfunn», og heller ikke noen moralsk eller disiplinær perfeksjonisme som ville være vanskelig å bedømme.

Formelt eller karismatisk syn

70. I henhold til en *formell tolkning* uttrykkes katolsk identitet gjennom et «dekret» utstedt av den kompetente kirkelige myndighet, som gir juridisk status, anerkjenner eiendom og styring i henhold til kanoniske normer, og som også gir muligheten for sivil juridisk status i staten der institusjonen er etablert. Denne identiteten er garantert ved hjelp av kontroll og sertifisering av den kompetente kirkelige myndigheten, med mulighet for å appellere til Den hellige stol i tilfelle konflikt.

71. I tillegg til definisjonene av utelukkende juridisk natur, er det andre som fremfor alt teller den «katolske ånd», den «kristne inspirasjonen» eller den «*karismatiske*» *oppfyllelsen*, begreper som er dårlig definert, knapt konkrete og sjelden etterprøvable i virkeligheten. Ifølge disse tolkningene anses verken anvendelse av kanoniske normer eller anerkjennelse av legitim hierarkisk autoritet som nødvendig. Hvis dette skulle være tilfelle, ville det bare være av «symbolsk» verdi og derfor neppe effektivt. Noen ganger, når det gjelder utdanningsinstitusjoner etablert og/eller ledet av ordener, institutter for konsekret liv, fellesskap for apostolisk liv eller karismatiske grupper, er det en manglende balanse mellom karisma og kirkelig tilhørighet. I noen situasjoner unngås enhver henvisning til begrepet «katolsk» ved å velge alternativ juridisk terminologi.

«Snevert» syn

72. En annen grunn til motstridende tolkninger er representert ved den «snevre» katolske *skolemodellen*. På slike skoler er det ikke plass til de som ikke er «helt» katolske. Denne tilnærmingen strider mot visjonen om en «åpen» katolsk skole som har til hensikt å anvende modellen for en «kirke som går frem» på utdanningsfæren, i dialog med alle. Vi må ikke miste vår misjonæriske drivkraft ved å begrense oss til en øy, og samtidig trenger vi motet til å vitne om en katolsk «kultur», det vil si en universell, dyrke en sunn bevissthet om vår egen kristne identitet.

Klarhet i kompetanse og lovverk

73. Noen ganger oppstår kritiske situasjoner rundt katolsk identitet på grunn av mangel på klarhet om kompetanse og lovverk. I disse tilfellene er det først og fremst nødvendig å opprettholde en rettferdig kompetansebalanse, i samsvar med *subsidiaritetsprinsippet*. Dette prinsippet er basert på hver enkeltes ansvar overfor Gud og skiller mellom kompetansens mangfold og komplementaritet. Alles ansvar er også assistert av egnede verktøy som – gjennom utøvelse av egenvurdering og påfølgende utveksling med «eksterne eksperter» – hjelper hver person til å være en hovedperson i utdanningsprosjektet. Disse verktøyene bidrar også til å etablere, delta i og fremme kirkelig enhet, samt ulike former for foreninger og organer på regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå som er i stand til å skape et fellesskap i den katolske utdanningsfæren. Dessuten bør det ikke mangle på gjensidig tillit mellom de ulike lederne, for å fremme et mer rolig og fredfylt samarbeid som er gunstig for utdanningsoppdraget. En evne til dialog og fellesskap bidrar utvilsomt til dette.

74. *Vedtekter* spiller en viktig rolle for å sikre nødvendig klarhet. Noen ganger er de ikke oppdatert; de illustrerer ikke klart kompetanse eller nye prosedyrer; de er utformet for stivt til å regulere generelle situasjoner uten å gi rom for dømmekraft eller mulige løsninger som bare kan finnes på lokalt nivå.

75. Juss- og kompetansespørsmålet som berører katolske utdanningsinstitusjoner, oppstår også som et resultat av det *dobbelte regelverket*: kanonisk og statlig-sivilt. På grunn av de ulike målene med den relevante lovgivningen, kan det hende at staten påtvinger katolske institusjoner, som opererer i det offentlige rom, upassende oppførsel som sår tvil om Kirkens doktrinære og disiplinære troverdighet. Noen ganger umuliggjør også opinionen løsninger i tråd med prinsippene for katolsk moral.

76. Gjennom forskriftene utstedt på nasjonalt nivå (av bispekonferansene, biskopssynoden eller hierarkirådet) og vedtektene for håndheving utarbeidet fra et kanonisk og sivilrettslig synspunkt, er det tilrådelig å gjøre tilgjengelig alle elementer som er nødvendige for å overvinne konflikter angående tolkningen og anvendelsen av de to lovsystemene. På sin side gir kanonisk lov, basert på det grunnleggende prinsippet om sjelens frelse (Kan. 1752 CIC), ulike løsninger for å garantere fellesskap mellom par-

tene som er involvert i utdanningsoppdraget, og fungerer som en barriere for *skandalen med bruddet i Kirkens interne enhet*, manglende evne til å fremme dialog mellom medlemmene og avsløringen av konflikter i statlige domstoler og massemedia.

77. I tillegg, for klarhetens skyld, må katolske skoler ha enten en *oppdragserklæring* eller en atferdskodeks. Dette er virkemidler for institusjonell og faglig kvalitetssikring. De må derfor rettslig forsterkes ved hjelp av arbeidskontrakter eller andre kontraktmessige erklæringer fra de involverte med klar rettslig verdi. Det erkjennes at i mange land er sivilrett til hinder for «diskriminering» på grunnlag av religion, seksuell legning og andre aspekter ved privatlivet. Samtidig gis utdanningsinstitusjonene muligheten til å utarbeide en verdiprofil og etiske retningslinjer. Når disse verdiene og atferden ikke respekteres av de berørte, kan sistnevnte straffes for mangel på profesjonell ærlighet ved å unnlate å overholde vilkårene angitt i de relaterte kontraktene og institusjonelle retningslinjer.

78. I tillegg, utover de rene juridiske normer, synes andre *instrumenter som er mer egnet* til å fremme individuelt ansvar til fordel for institusjonens identitet ofte å være mer effektive. Som eksempel: individuelle og kollektive egenrederingsprosedyrer i institusjonen, retningslinjer om ønsket kvalitetsstandard, faste dannelseskurs og fremme og styrking av faglig kompetanse, insentiver og belønninger, og innsamling, dokumentasjon og utredning av god praksis. Fra de som utøver ansvar i Kirken, vil det være mer effektivt enn noen annen holdning og tiltak å skape et klima og atferd som uttrykker velvilje og tillit overfor alle medlemmer av utdanningsfellesskapet som manifestasjoner på kristne dyder.

Noen sensitive saker og områder

79. Det er situasjoner i utdanningslivet som krever stor oppmerksomhet og følsomhet for å løse eventuelle spenninger og konflikter som kan oppstå. Først og fremst *valg av undervisnings-, ikke-undervisnings- og ledelsespersonell*. Med hensyn til de ulike kontekstene og mulighetene er det nødvendig å formulere klare kriterier for dømmekraft når det gjelder faglige egenskaper, tilslutning til Kirkens lære og konsistens i kandidatens kristne liv.

80. Det oppstår også *konflikter* på det *disiplinære og/eller doktrinære feltet*. Disse situasjonene kan bringe miskreditt til den katolske institusjonen og skandale i samfunnet. Derfor kan de ikke undervurderes både når det gjelder konfliktens karakter og ettervirkningene i og utenfor skolen. Bedømmelsen må begynne i den lokale kirkesammenhengen, med tanke på de kanoniske prinsippene om gradvisitet og proporsjonalitet for eventuelle utbedringstiltak som skal iverksettes. Oppsigelse bør være siste utvei, tatt legalt etter at alle andre utbedringsforsøk har mislyktes.

81. Det er også tilfeller der *statlige lover* pålegger valg som er i konflikt med religionsfrihet og selve den katolske identiteten til en skole. Mens man respekterer de forskjellige sfærene, er det behov for rimelig forsvar av rettighetene til katolikker og deres skoler både gjennom dialog med statlige myndigheter og gjennom å henvende seg til domstolene som har jurisdiksjon i disse sakene.

82. Det kan oppstå problemer i den lokale kirken som følge av *meningsforskjeller* blant medlemmene av fellesskapet (biskop, sogneprest, viglede personer, foreldre, skoleledere, foreninger osv.) angående skolens levedyktighet, dens økonomiske bærekraft og dens posisjon i møte med nye utdanningsutfordringer. Nok en gang, dialog og å gå sammen er hovedmåten for å løse disse problemene, samtidig som man husker på Kirkens hierarkiske natur og respekterer de ulike kompetansene.

83. Et problem som alltid forårsaker motstridende reaksjoner er *nedleggelse* eller endring av den juridiske strukturen til en katolsk skole på grunn av ledelsesvansker. Dette problemet bør ikke løses i første omgang ved å vurdere den økonomiske verdien av bygninger og eiendom med sikte på å selge dem, eller ved å overføre ledelsen til organer som er fjernt fra prinsippene for katolsk utdanning for å skape en kilde til økonomisk profitt. Faktisk har Kirkens timelige goder blant sine riktige formål apostolat og veldedighet, spesielt til tjeneste for de fattige (jf. kan. 1254 § 2 CIC og kan. 1007 CCEO). Når det gjelder en bispedømme-/eparki- eller menighets-skole, er det derfor biskopens ansvar å rådføre seg med alle berørte for å vurdere enhver mulig løsning for å ivareta kontinuiteten i utdanningstjenesten. Når det gjelder utdanningsinstitusjoner som drives av ordensfolk eller lekfolk, før nedleggelse eller fremmedgjøring, er det svært ønskelig å konsultere biskopen og sammen med utdanningsfellesskapet finne levedyktige måter å fortsette å tilby sitt dyrebare oppdrag på.

Møte og konvergens for å konsolidere katolsk identitet

84. Katolsk identitet bør være et *sted for møte*, et verktøy som fremmer konvergens av ideer og handlinger. På denne måten blir ulike perspektiver en ressurs og et grunnleggende prinsipp for utvikling av metoder som er egnet til å løse mulige kritiske problemstillinger og finne felles løsninger.

85. Ekkoet av denne holdningen gjenlyder allerede i Johannes XXIII's første encyklika, hvor det heter at «Den katolske kirke [...] lar mange spørsmål stå åpne for [...] diskusjon»^[80]. Slik sett må spørsmålet om en sak nødvendigvis krever direkte inngripen fra kirkemyndighetens side gjøres til gjenstand for nøye vurdering, siden «det vanlige ordtaket, uttrykt på forskjellige måter og tilskrevet forskjellige forfattere, må tilbakekalles med godkjennelse: 'i nødvendigheter, enhet; i tvilsomme saker, frihet; i alle ting, nestekjærlighet'»^[81].

Å være enhetsbyggere

86. I dette perspektivet, for dagens Kirke, relanserer pave Frans noen prinsipper i sosial- læren og inviterer oss til å finne levedyktige måter på utdanningsfeltet, slik at viljen til å oppnå bedre resultater råder ved tilfeller av mulige spenninger^[82]. I nærværet av visse holdninger som ikke fører til løsning av tvister, foreslår paven den høye veien for *enhet fremfor konflikt*: «Når konflikt oppstår, ser noen mennesker rett og slett på den og går sin vei som om ingenting har skjedd; de vasker den av hendene og fortsetter med livet. Andre omfavner den på en slik måte at de blir dens fanger; de mister peilingen, projiserer sin egen forvirring og misnøye på institusjoner og umuliggjør dermed enhet. Men det er også en tredje vei, og det er den beste måten å håndtere konflikter på. Det er viljen til å møte en konflikt på strak arm, til å løse den og gjøre den til et ledd i kjeden av en ny prosess. 'Salige er de som stifter fred!' (Matt 5,9)»^[83].

87. Selv i de mest alvorlige konflikter forblir enheten i levd tro basert på evangeliet det rette kompasset. I dette rammeverket er dører åpne for en sann dialogkultur gjennom *inkluderende og permanent kommunikasjon*. Dialog og kommunikasjonspraksis innenfor utdanningsfellesskapet til den lokale og universelle kirken må etableres, fremmes og praktiseres selv før det oppstår spenninger. De skal vernes og dyrkes selv under konflikter, og

om nødvendig reetableres. Rollen til *direkte og intern kommunikasjon* kan ikke erstattes av ikke-tilknyttede personer, institusjoner, massemedier og offentlig mening. En strategi for kommunikasjon og fellesskap er nødvendig for å unngå risikoen for at andre mennesker i konflikttilfeller, som ofte verken er kompetente eller godt nok informerte, bestemmer kommunikasjons- og handlingslinjen.

Å frembringe utviklingsprosesser

88. I tråd med et annet prinsipp «tid er større enn rom» foreslår paven å «initiere prosesser» i stedet for å prøve å forsvare posisjoner og maktrom^[84]. Det er faktisk en risiko for at de som søker perfekte løsninger og kjemper lidenskapelig for realiseringen – ofte urealistisk – vil ende opp med å skade konfliktløsningen enda mer med sine forsøk.

89. I jakten på en løsning på et problem er det nødvendig å spørre seg selv om løsningene som foreslås og utvikles, hovedsakelig tjener formålet å beskytte ens egen posisjon eller om de kan sette i gang en positiv dynamikk som frembringer videre utviklingsprosesser. I denne forbindelse sørger kanonisk lov for en vei som tar sikte på *progressiv bruk* av disiplinære og strafferettslige normer, som forutgående advarsler, proporsjonaliteten til straffer og en viss proporsjonalitet i møtet med objektive personlige begrensninger, som alltid ivaretar prioriteten å frelse sjelene.

90. Dessuten, for å sette i gang fruktbare prosesser, kreves det en *dyp dømmekraft* som samler de menneskelige, åndelige, juridiske, subjektive og pragmatiske dimensjonene. Uten at det berører biskopens plikt og rett «til å våke over og besøke de katolske skolene på hans territorium, også de som medlemmer av religiøse institutter har grunnlagt eller leder» (kan. 806 § 1 CIC og kan. 638 § 1 CCEO), forhastede uttalelser om problemer angående katolsk identitet hjelper ikke til å løse tvister. Eventuelle tiltak som gjelder en utdanningsinstitusjons påståtte avvik fra katolisitet, som også kan bli nødvendige og legitime, bør forbli en *siste utvei* i tilfeller der det absolutt ikke er mulighet for å unngå en stor objektiv skade på hele Kirken og hennes misjon.

91. Det skal ikke undervurderes at i en stadig mer globalisert verden har selv bestemte beslutninger, knyttet til en lokal kontekst, konsekvenser for

den universelle Kirken. Hvis den kompetente myndigheten ikke finner noen praktisk løsning, må det settes i gang en *ordnet prosess* med konsultasjon av alle involverte parter, vurdering av alle kanoniske og sivilrettslige aspekter, mulige rettigheter til tredjeparter som kan falle sammen eller være i konflikt med ens beslutning, samt hvilke virkninger et slikt vedtak kan ha for andre kirkelige initiativer på utdanningsfeltet og på den offentlige meningen.

Å være utviklere av reelle og varige løsninger

92. I konflikter ender aspekter ved et bestemt problem noen ganger opp med å bli gjenstand for en diskusjon om prinsipper og idealer. For ikke å snuble i denne fellen, er prinsippet om at *realiteter er viktigere enn ideer*^[85] nyttig. Slik sett bør løsninger utvikles på et så lavt nivå som mulig, og involvere de som er direkte en del av den lokale virkeligheten og kjenner den i alle dens elementer. Derfor er det best å unngå å delegere interne kirkelige konflikter til andre juridiske institusjoner, med mindre dette er uttrykkelig påkrevd ved lov. Unødvendig henvendelse til høyere kirkelige myndigheter bør også unngås, siden en lokal løsning er mer umiddelbar og bærekraftig. Imidlertid beholder hvert medlem av de troende i Kirken retten til å bringe saker til Den apostoliske stols oppmerksomhet [86].

93. Til slutt, i henhold til prinsippet om at *helheten er større enn delen*^[87], må de som arbeider for å løse naturlige spenninger i Kirken, vurdere konsekvensene som selv en enkelt konflikt kan ha for andre områder og nivåer i Kirken. Utøvelse av forsiktighet er derfor avgjørende og sentralt. Enhver mulig løsning som beslutes og anvendes, må vurderes i et langsiktig perspektiv for ikke å svekke den fruktbare og tillitsfulle muligheten for samarbeid mellom mennesker og institusjoner. De er kalt til å vandre sammen for å gjøre Kirken i stand til å gi verden sin pedagogiske tjeneste.

KONKLUSJON

94. Ved å publisere denne *instruksjonen* om utdanningsinstitusjoners katolske identitet, i ånden av å stå til tjeneste, har Kongregasjonen for katolsk utdanning til hensikt å tilby et bidrag til refleksjon og noen retningslinjer for å bidra til å dele den misjonære omforming av Kirken, fordi «det er livsviktig for Kirken i dag å gå ut og forkynne evangeliet for alle: til alle steder, ved alle anledninger, uten å nøle, ha motvilje eller frykt».^[88]

95. Pave Frans understreker, når han tar opp temaet for møtet mellom tro, fornuft og vitenskaper, at «Katolske skoler, som alltid streber etter å forene sitt utdanningsarbeid med den eksplisitte forkynnelsen av evangeliet, er en svært verdifull ressurs for evangelisering av kultur, selv i de landene og byene der fiendtlige situasjoner utfordrer oss til større kreativitet i vår søken etter passende metoder».^[89]

96. I lys av disse formaningene, ønsker denne *instruksen*, med utgangspunkt i de essensielle kriteriene som markerer skolens katolske identitet, å følge med fornyelsen deres for å svare på de nye utfordringene som verden foreslår for Kirken, som mor og lærer i den epokale forandringen vi lever i. Svaret vil være effektivt med tilegnelse av full identitet i lydighet til en transcendent sannhet, som pave Frans minnet om, og siterte en minneverdig tekst av pave Johannes Paul II: «Hvis det ikke er noen transcendent sannhet, i lydighet til hvilken mennesket oppnår sin fulle identitet, er det ikke noe sikkert prinsipp for å garantere rettferdige forhold mellom mennesker. Deres egeninteresse som klasse, gruppe eller nasjon ville uunngåelig sette dem i opposisjon til hverandre. Hvis man ikke anerkjenner den transcendente sannhet, tar makten over, og hver person har en tendens til å gjøre full bruk av de midlene han har til rådighet for å påtvinge sine egne

interesser eller sin egen mening, uten hensyn til andres rettigheter ... Roten til moderne totalitarisme er å finne i fornektelsen av menneskets transcendent verdighet, som det synlige bildet på den usynlige Gud, derfor i sin natur er gjenstand for rettigheter som ingen må krenke – intet individ, ingen gruppe, klasse, nasjon eller stat. Ikke engang majoriteten av det sosiale legemet kan krenke disse rettighetene, ved å gå mot minoriteten»^[90].

97. Kongregasjonen for katolsk utdanning uttrykker sin dype takknemlighet for omsorgen og innsatsen til dem som er involvert i utdanningsinstitusjoner og håper at den katolske identitetsprofilen til utdanningsplanen vil bidra til opprettelsen av en global pakt om utdanning for å «gjenopplive vår dedikasjon for og med unge mennesker, fornye vår lidenskap for en mer åpen og inkluderende utdanning, inkludert tålmodig lytting, konstruktiv dialog og bedre gjensidig forståelse»^[91].

Vatikanstaten, 25. januar 2022, festen for apostelen Paulus omvendelse.

JOSEPH KARDINAL VERSALDI

PREFEKT

ERKEBISKOP ANGELO VINCENZO ZANI

SEKRETÆR

NOTER

- 1 Pave Frans, *Dialogue between His Holiness Pope Francis and the Students, Teachers and Parents of Collegio San Carlo of Milan*, 6. april 2019.
- 2 Pave Frans, *Video message of His Holiness Pope Francis on the Occasion of the Meeting Organized by the Congregation for Catholic Education: "Global Compact Education"* ved det Pontifikale Lateran Universitetet, 15. oktober 2020.
- 3 Pave Frans, *Morning Mass in the Chapel of the Domus Sanctae Marthae. Homily of His Holiness Pope Francis "The Holy Spirit reminds us how to access the Father"*, 17. mai 2020.
- 4 Pave Johannes XXIII, Encyklika *Mater et magistra*, 15. mai 1961, 1.
- 5 Det annet Vatikankonsil, erklæring om kristen utdanning *Gravissimum educationis*, 28. oktober 1965, introduksjon.
- 6 *Ibid.*, 1.
- 7 *Ibid.*, 3.
- 8 *Idem.*
- 9 *Ibid.*, 2.
- 10 Jf. *Ibid.*, 9.
- 11 *Ibid.*, 8.
- 12 *Idem.*
- 13 Jf. *Ibid.*, 12.
- 14 Jf. Det annet Vatikankonsil, dogmatisk konstitusjon om Kirken *Lumen Gentium*, 21. november 1964.
- 15 *Gravissimum educationis*, 8.
- 16 *Ibid.* Introduksjon.
- 17 Hellig Kongregasjon for Katolsk utdanning, *The Catholic School*, 19. mars 1977; *Id.*, *Lay Catholics in Schools: Witnesses to Faith*, 15. oktober 1982; *Educational Guidance in Human Love: Outlines for Sex Education*, 1. november 1983; Congregation for Catholic Education, *The Religious Dimension of Education in a Catholic School*, 7. april 1988; *Id.*, *The Catholic School on the Threshold of the Third Mil-*

lennium, 28. desember 1997; Id., *Consecrated Persons and their Mission in Schools. Reflections and Guidelines*, 28. oktober 2002; Id., *Educating Together in Catholic Schools. A Shared Mission between Consecrated Persons and the Lay Faithful*, 20. november 2007; Id., *Educating to Intercultural Dialogue in Catholic Schools. Living in Harmony for a Civilization of Love*, 19. desember 2013; Id., *Educating Today and Tomorrow: A Renewing Passion*, 2014; Id., *Educating to fraternal humanism Building a "civilization of love". 50 years after Populorum progressio*, 16. April 2017; Id., "Male and Female He Created Them" Towards a Path of Dialogue on the Question of Gender Theory in Education, 2. februar 2019.

- 18 *Gravissimum educationis*, 1.
- 19 Jf. *The Catholic School*, 34.
- 20 Jf. *Ibid.*, 26.
- 21 *Gravissimum educationis*, 5.
- 22 *The Catholic School*, 33.
- 23 *Ibid*, 34.
- 24 Johannes Paul II, Apostolisk konstitusjon *Ex corde Ecclesiae*, 15. august 1990, 1.
- 25 *The Catholic School on the Threshold of the Third Millennium*, 11.
- 26 *Ibid.*, 12.
- 27 *Ibid.*, 15.
- 28 *Ibid.*, 14.
- 29 *Lay Catholics in Schools: Witness to Faith*, 37.
- 30 *Consecrated Persons and their Mission in Schools*, 30.
- 31 *Ibid.*, 6.
- 32 *Educating Together in Catholic Schools*, 50.
- 33 *Ibid*, 20.
- 34 *Educating to Intercultural Dialogue in Catholic Schools*, introduksjon.
- 35 *Ibid.*, 57.
- 36 *Consecrated Persons and their Mission in Schools*, 51.
- 37 Kongregasjonen for Katolsk utdanning, *Circular Letter to Schools, Universities and Educational Institutions*, 10. september 2020.
- 38 *Educating Today and Tomorrow. A Renewing Passion*, 7.
- 39 *The Catholic School on the Threshold of the Third Millennium*, 11.
- 40 *Educating to Intercultural Dialogue in Catholic Schools*, 57.
- 41 "Male and Female He Created Them", 40.
- 42 Pave Frans, *Address to the Participants in the International Peace Conference*, Al-Azhar konferansesenter, Kairo, 28. april 2017.
- 43 Pave Frans, Apostolisk formaning *Evangelii gaudium*, 24. november 2013, 24. og 64.
- 44 Pave Frans, *Address to Participants in the Plenary Assembly of the Congregation for Catholic Education*, 20. februar 2020.

- 45 Jf. Pave Frans, Encyklika *Fratelli tutti*, 3. oktober 2020, 99–100.
- 46 Benedikt XVI, *Letter to the Faithful of the Diocese and City of Rome on the Urgent Task of Educating Young People*, 21. januar 2008.
- 47 Pave Frans, *Message for the Launch of the Global Compact on Education*, 12. september 2019.
- 48 Pave Frans, *Discorso alla Pontificia Università Lateranense*, 31. oktober 2019. [oversettelsen i engelsk tekst]
- 49 Pope Francis, *Message to the Prepositor General of the Poor Clerics Regular of the Mother of God of the Pious Schools (Piarists), on the Occasion of the Online Seminar of the Union of Superiors General and the International Union of Superiors General on the Global Compact on Education* (12.–14. november 2020), 15. oktober 2020.
- 50 *Idem*.
- 51 Pave Frans, *Message for the World Day of Peace*, 8. desember 2020, 8.
- 52 *Idem*.
- 53 Jf. *Message for the Launch of the Global Compact on Education*.
- 54 Pave Frans, *Video Message on the Occasion of the Meeting Organized by the Congregation for Catholic Education “Global Compact on Education. Together to Look Beyond”* ved det Pontifikale Lateran Universitetet, 15. oktober 2020.
- 55 *Consecrated Persons and their Mission in Schools. Reflections and Guidelines*, 41.
- 56 Skolen er som «et sentrum, hvis aktivitet og fremskritt blir til gagn for familiene, for lærerne, for alle slags institusjoner som fremmer det kulturelle, borgerlige og religiøse liv, for det borgerlige samfunn og for hele menneskehetens fellesskap», *Gravissimum educationis*, 5.
- 57 *The Catholic School*, 34.
- 58 Jf. *Ibid.*, 59–60.
- 59 Jf. CIC, bok VI, del II, tittel VI: Forbrytelser mot menneskeliv, verdighet og frihet; CCEO Tittel XXVII, kap. II: Straffer for individuelle forseelser; Pave Frans, apostolisk brev utstedt «*motu proprio*» *Vos estis lux mundi*, 7. mai 2019.
- 60 Jf. *The Religious Dimension of Education in a Catholic School. Guidelines for Reflection and Renewal*, 51.
- 61 Jf. *The Catholic School*, 38.
- 62 Jf. Annet Vatikan-konsil, dekret om lekfolkets apostolat *Apostolicam Actuositatem*, 18. november 1965, 30.
- 63 *Educating to Intercultural Dialogue in Catholic Schools. Living in Harmony for a Civilisation of Love*, 85.
- 64 Jf. *Ibid.*, 39.
- 65 Johannes Paul II, Ensyklika *Veritatis splendor*, 6. august 1993, 57–64, spesielt: «Samvittighetens dom fastsetter ikke loven; snarere vitner den om naturlovens autoritet og om den praktiske fornuft med referanse til det øverste gode» (60). jfr. *Den katolske kirkes katekisme*, 11. oktober 1992, 1776–1794.

- 66 *Educating to Intercultural Dialogue in Catholic Schools. Living in Harmony for a Civilisation of Love*, 64.
- 67 *Ibid.*, 86.
- 68 Johannes Paul II, Post-Synodal Apostolic Formaning *Vita consecrata*, 25. mars 1996, 49.
- 69 Hvis skolen ikke er direkte underlagt bispedømmets/eparkiets biskop, for eksempel når skolen tilhører en offentlig juridisk person med pavelig/patriarkisk rett, ved å gi godkjenning, verifiserer han kun legitimiteten, og spesielt, samsvar med den katolske profilen til skolen.
- 70 Uten at det berører riktig lov, spesielt uttrykt i statuttene, som kan gi forskjellige titler, kan den kompetente lederen for et institutt for ordenslivet eller et fellesskap for apostolisk liv «general superioren» eller «provinsial superioren» eller «lokal prior» og i en forening av de troende være «presidenten».
- 71 Annet Vatikankonsil, dekret angående biskopenes pastorale embete i kirken *Christus Dominus*, 28. oktober 1965, 35.
- 72 *Vita consecrata*, 50.
- 73 Bispekonferansens generelle dekret krever, for at det trer i kraft, en forhåndsgodkjenning fra Kongregasjonen for Biskoper: «Kongregasjonen behandler saker som angår feiringen av partikulære konsil, så vel som opprettelsen av biskopskonferanser og konferanser og *anerkjennelse* av deres vedtekter. Den mottar dokumentene fra disse organene, og i samråd med de berørte dikasteriene undersøker den dekreten som krever *anerkjennelse* av den apostoliske stol.», Johannes Paul II, Apostolisk konstitusjon *Pastor Bonus* om den romerske Kurie, 28. juni 1988, 82.
- 74 *Pastor bonus*, 114.
- 75 Se fotnote 17.
- 76 *Pastor bonus*, 115.
- 77 Jf. *Ibid.*, 13.
- 78 Jf. *Gravissimum educationis*, 8.
- 79 Jf. *Evangelii gaudium*, 20–24.
- 80 Pave Johannes XXIII, Ensyklika *Ad Petri Cathedram*, 29. juni 1959, del III.
- 81 *Idem.*
- 82 Jf. *Evangelii gaudium*, 217–237.
- 83 *Ibid.*, 227.
- 84 *Ibid.*, 222–225.
- 85 *Ibid.*, 231–233.
- 86 Jf. *Pastor bonus*, 13.
- 87 Jf. *Evangelii gaudium*, 234–237.
- 88 *Ibid.*, 23.
- 89 *Ibid.*, 134.
- 90 *Fratelli tutti*, 273. Sitatet er hentet fra Johannes Paul II, ensyklika *Centesimus Annus*, 1. mai 1991, 44.
- 91 *Message for the Launch of the Global Compact on Education.*

• SKOLER DU KAN TRO PÅ •

OSLO KATOLSKE BISPEDØMME
SKOLEKONTORET
2022